

СУЧАСНИЙ СТАН ТА СТРУКТУРА ЗЕМЕЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ЧЕРЕМОСЬКИЙ»

*Ю. Г. Лахович, магістр-дослідник**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Проаналізовано структуру земель Національного природного парку «Черемоський», а саме: розподіл території за основними категоріями земель, групами природних середовищ, породним складом лісостанів, що дає змогу деталізувати і визначити перспективи збереження лісових угруповань та оцінити динаміку їхньої біотичної продуктивності.

Ключові слова: Національний природний парк «Черемоський», ліси, розподіл, продуктивність, площа, лісотвірна порода.

В Українських Карпатах, як найважливішому для України і Центральної Європи регіоні, здійснюється послідовна політика у формуванні системи заповідних територій, передусім за рахунок територіально-монолітних і ландшафтно-репрезентативних природних об'єктів. Створено досить чітку структуру заповідників і національних природних парків, що охоплює практично всі висотно-зональні та висотно-поясні ландшафтні комплекси Українських Карпат. Донедавна своєрідною білою плямою залишалася південно-східна частина Українських Карпат, у верхів'ях Чорного і Білого Черемошу, де повною мірою збереглися найменш антропогенно змінені ландшафти, що визначають екологічну ситуацію в басейні досить великої карпатської річки Черемош. Проте ситуація змінилася після створення в межах Чернівецької області у 1997 р. регіонального ландшафтного парку «Черемоський», на теренах якого відповідно до Указу Президента України № 1043/2009 від 11 грудня 2009 р. створено Національний природний парк «Черемоський».

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор П. І. Лакида.

Розширення і вдосконалення природно-заповідного фонду є одним із важливих напрямів оптимізації середовища існування людини і збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, необхідністю наукового обґрунтування ролі й місця установ природно-заповідного фонду в розвитку сучасного рекреаційного господарства, а також необхідністю пошуку механізмів та інструментів забезпечення ефективного екологічнобезпечного використання рекреаційних ресурсів об'єктів природно-заповідного фонду. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення регіональних особливостей природокористування, об'єктів і територій природно-заповідного фонду як каркаса майбутньої екомережі, ландшафтно-структури території, ландшафтно-екологічної специфіки регіону.

Мета досліджень – проаналізувати структуру земель Національного природного парку «Черемоський», здійснити розподіл території за основними категоріями земель та групами природних середовищ.

Результати досліджень. Національний природний парк «Черемоський» (далі – НПП «Черемоський») є природоохоронною, науково-дослідною, туристсько- рекреаційною і еколого-освітньою установою природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення, який розміщений в адміністративних межах Путильського району Чернівецької області. Сучасна його площа становить 7117,5 га, з них у постійному користуванні – 5556 га. Землі, які належать до складу парку без вилучення, займають площу 1561,5 га. Територіальна структура парку неоднорідна: землі, що входять до його складу з вилученням, складають, в основному, цілісні масиви, а ті, що увійшли без вилучення, – фрагментовані та розташовуються окремими ділянками на території Путильського району. Кількісний та якісний склад земель природоохоронних науково-дослідних відділень НПП «Черемоський» наведено в табл. 1.

1. Розподіл території НПП «Черемоський» за основними категоріями ділянок, га (станом на 1 січня 2015 р.)

Категорія ділянок	Природоохоронні науково-дослідні відділення		Всього	Без вилучення	Разом	% від загальної площі
	Селятинське	Перкалабське				
Лісові ділянки	857,0	4533,5	390,5	1561,5	6952	97,7
1. Вкриті лісовою рослинністю, у т. ч.:	840,2	4380,5	5220,7	1456,4	6677,1	93,8
а) насадження природного походження	370,4	1235,9	1606,3	941,5	2547,8	35,8
б) лісові культури лісовідновлювальні	469,8	3144,6	3614,4	514,9	4129,3	58,0
2. Не вкриті лісовою рослинністю, у т. ч.:	16,8	153,0	169,8	105,1	274,9	3,9
а) незімкнуті лісові культури	16,8	88,7	105,5	104,7	210,2	3,0
б) лісові розсадники, плантації	-	-	-	0,1	0,1	-
в) рідколісся	-	2,7	2,7	-	2,7	-
г) загиблі насадження	-	2,5	2,5	-	2,5	-
д) зруби	-	0,7	0,7	-	0,7	-
е) ремізи, біополяни, майданчики для підгодівлі	-	11,7	11,7	0,3	12,0	-
є) галявини, пустирі	-	3,0	3,0	-	3,0	-
ж) лісові шляхи разом, у т. ч.:	-	43,7	43,7	-	43,7	-
грунтові дороги	-	14,9	14,9	-	14,9	-
просіки кварталні	-	17,0	17,0	-	17,0	-
окружні межі	-	4,8	4,8	-	4,8	-
стежки	-	4,4	4,4	-	4,4	-
дорога лісова покращена	-	2,6	2,6	-	2,6	-
3. Нелісові ділянки, у т. ч.:	-	165,5	165,5	-	165,5	2,3
с.-г. угіддя	-	118,1	118,1	-	118,1	1,7
рілля	-	2,0	2,0	-	2,0	-
кормові поля	-	5,9	5,9	-	5,9	-
сіножаті	-	59,6	59,6	-	59,6	-
пасовища, вигони	-	50,6	50,6	-	50,6	-
4. Ріки	-	17,1	17,1	-	7,1	0,6
5. Струмки	-	13,5	13,5	-	13,5	0,6
6. Будівлі господарсько-адміністративні	-	3,8	3,8	-	3,8	0,6
7. Кордони лісові	-	2,0	2,0	-	2,0	0,6
8. Садиби	-	6,9	6,9	-	6,9	0,6
9. Скельові оголення	-	3,4	3,4	-	3,4	0,6
10. Кам'яні розсипи	-	0,7	0,7	-	0,7	0,6
Разом	857	4699	5556	1565,5	7117,5	100

До складу парку включені переважно площі лісового фонду, які межують із 4 населеними пунктами: селами Сарата, Верхній Ялівець, Шепіт і хутором Андреківське. На території НПП «Черемоський» розташований хутір Перкалаб. Зовнішня межа парку на півдні та південному заході збігається із адміністративними межами Путильського району: на півдні парк межує із республікою Румунія, на заході – із Верховинським районом Івано-Франківської області (границею є річка Перкалаб – ліва притока Білого Черемошу, яка розділяє території НПП «Черемоський» та НПП «Верховинський», що створений на сусідній території Верховинського району Івано-Франківської області).

Розподіл земель НПП «Черемоський» за землекористувачами, власниками землі наведено в табл. 2.

2. Розподіл земель НПП «Черемоський» за землекористувачами, власниками землі

№ з/п	У кого вилучено землі / землекористувач	Лісництво	Площа, га	З вилученням/ без вилучення
1.	ДП «Путильське лісове господарство»	Перкалабське	4699	З вилученням
		Разом:	4699	
2.	Карпатський держспецлісгосп АПК	Ялівецьке	420	З вилученням
		Конятинське	337	З вилученням
		Карпатське	100	З вилученням
		Разом:	857	
Всього земель із вилученням:				5556
	Карпатський держспецлісгосп АПК	Ялівецьке	1118	Без вилучення
		Шурдинське	68,8	Без вилучення
		Путильське	24	Без вилучення
		Карпатське	77,1	Без вилучення
		Конятинське	273,6	Без вилучення
Всього земель без вилучення:				1561,5
Всього по НПП «Черемоський»				7117,5

Території, що увійшли до складу парку без вилучення, розташовані на висоті вище 1100 м над рівнем моря (підпадають під дію Закону України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону») і епізодично – на території Путильського

району та належать до Ялівецького, Шурдинського, Путильського, Карпатського і Конятинського лісництв Карпатського держспецлісгоспу АПК.

Ліси і населені пункти творять єдиний природно-етнокультурний комплекс, який відзначається великою культурно-історичною цінністю, багатством і розмаїттям природних та рекреаційних ресурсів.

Розподіл території НПП «Черемоський» за групами природних середовищ наведено в табл. 3.

3. Розподіл території НПП «Черемоський» за групами природних середовищ (станом на 1 січня 2015 р.)

Природні середовища	Площа, га	
	у рік утворення 2011	у поточному році 2015
Листяні ліси	-	-
Хвойні ліси	2571,7	2561,7
Лісові культури, розсадники, рідколісся	4314,0	4318,5
Луки рівнинні, сіножаті, пасовища, вигони	110,2	110,2
Ріки, струмки	30,6	30,6
Орні землі (рілля, кормовиця)	7,9	7,9
Будівлі, кордони, садиби	12,7	12,7
Інші землі (населені пункти, дороги, розробки, загиблі насадження, зруби, пустища та ін.)	70,4	75,9
Загальна площа природних середовищ	7117,5	7117,5

Протягом 2013–2014 рр. адміністративний поділ природно-заповідної території на природоохоронні науково-дослідні відділення (ПНДВ), їх кількісний склад, кількість природоохоронних обходів не зазнали змін порівняно з попередніми роками. Хоча роботи в цьому напрямі проводили. Зокрема, було заплановано перерозподіл площ двох ПНДВ: Перкалабського та Селятинського. Проте через брак коштів завершення науково-дослідної роботи «Розроблення Проекту організації території НПП «Черемоський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів» відтерміновано до кінця 2015 р.

Основною лісотвірною породою на території НПП «Черемоський» є ялина звичайна із групи хвойних, яка займає 99,5 % загальної площі вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Саме на вирощування цієї деревної

породи орієнтоване ведення лісового господарства. Також невелику частку площі вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок займають вільха клейка (0,3 %) та береза повисла (0,2 %) (рис.).

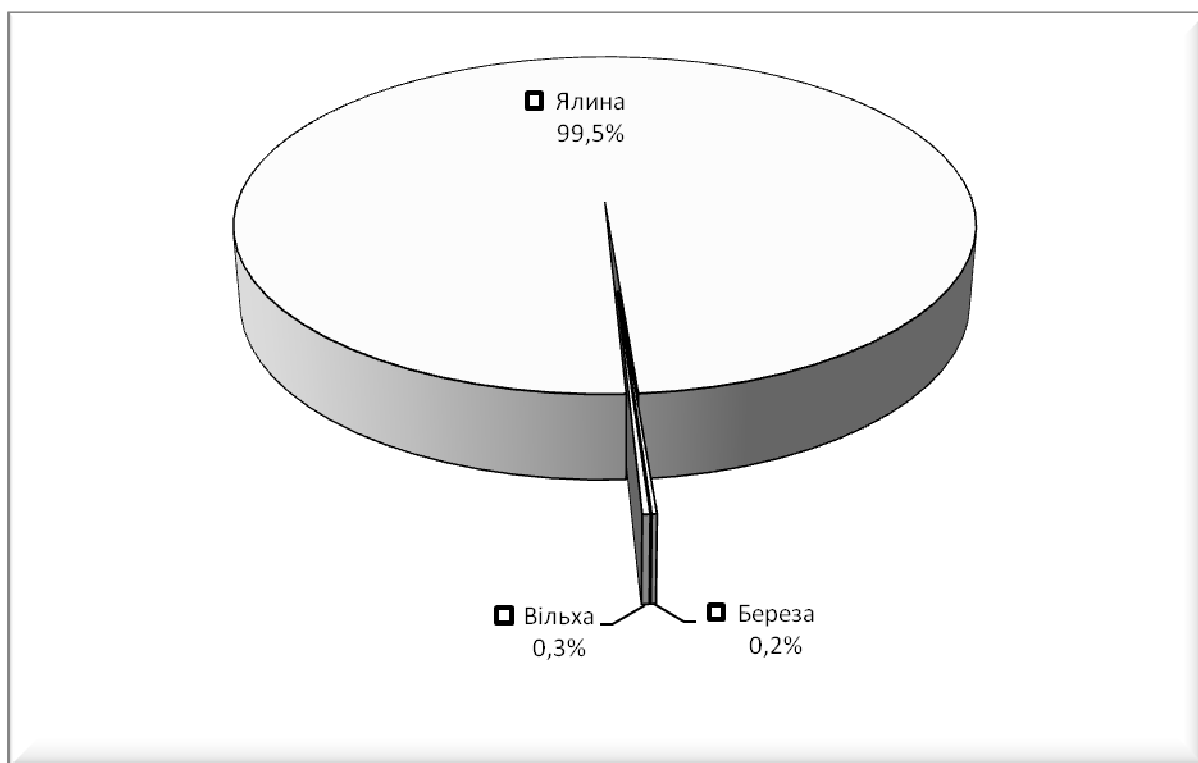

Рис. Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за переважаючими деревними породами

За фізико-географічним районуванням переважна більшість території НПП «Черемоський» лежить у межах Рахівсько-Чивчинської та Полонинсько-Чорногірської областей Українських Карпат; частина земель, що ввійшла до складу парку без вилучення, розташована у Зовнішньокарпатській області. За геоботанічним районуванням територія парку належить до Свидовецько-Покутського Мармароського округу Східно-Карпатської гірської підпровінції Центрально-Європейської провінції Європейської широколистяно-лісової області. Охоронної зона навколо НПП «Черемоський» немає. Упродовж 2013–2014 рр. площа національного природного парку «Черемоський» залишалась незмінною та складає 7117,5 га.

Висновки

1. Загальна площа парку становить 7117,5 га, з них вкриті лісовою рослинністю – 6677,1 га, тобто 93,8 %, у постійному користуванні – 5556 га. Землі, які входять до складу парку без вилучення, займають площу 1561,5 га.

2. Основною лісотвірною породою на території НПП «Черемоський» є ялина звичайна із групи хвойних, яка займає 99,5 % загальної площі вкритих лісовою рослинністю земель. Саме на вирощування цієї деревної породи орієнтоване ведення лісового господарства. Також невелику частку площі вкритих лісовою рослинністю земель займають вільха клейка (0,3 %) та береза повисла (0,2 %) га.

3. Одержані в процесі досліджень результати буде покладено в основу природоохоронного господарювання в різних функціональних зонах парку, оцінки та прогнозування їхньої біотичної продуктивності.

Список літератури

1. Біопродуктивність лісових фітоценозів Карпатського національного природного парку : монографія / П. І. Лакида, В. В. Бокоч, Р. Д. Васишин, А. Ю. Терентьев. – Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2015. – 154 с.

2. Лакида П. І. Біопродуктивність лісів Шацького національного парку : статистика та динаміка : монографія / П. І. Лакида, Г. А. Сахарук. – Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2013. – 151 с.

3. Лакида П. І. Біопродуктивність лісів Львівщини та їх динаміка : монографія / П. І. Лакида, Г. С. Домашовець. – Корсунь-Шевченківський : ФОП Майдаченко І. С., 2009. – 235 с.

4. Швиденко А. З. Вуглець, клімат та землеуправління в Україні: лісовий сектор : монографія / [А. Швиденко, П. Лакида, Д. Щепаченко та ін.]. – Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2014. – 283 с.

Проанализирована структура земель Национального природного парка «Черемошский», а именно: распределение территории по основным категориям земель, группам природных сред, породным составам древостоев, что позволяет детализировать и определить перспективы сохранения лесных группировок и оценить динамику их биотической производительности.

Ключевые слова: Национальный природный парк «Черемошский», леса, распределение, производительность, площадь, лесообразующих породы.

The land structure of “Cheremoskiy” National Nature Park was analyzed, in particular, the territory dispatching on main categories of land, groups of natural environments, species composition, that allows to work out in details and determines perspective for preservation of forests and to estimate a dynamics of biotic productivity.

Key words: “Cheremoskiy” National Nature Park, forests, dispatching, productivity, land area, species composition.